

Powstanie styczniowe

(1863-1864)

Polskie powstanie narodowe przeciwko Imperium Rosyjskiemu. Było ono najdłużej trwającym zrywem niepodległościowym w epoce porozbiorowej.

1861 rok

- 27 lutego** – w rocznicę bitwy pod Olszynką Grochowską, podczas patriotycznej manifestacji w Warszawie ginie 5 osób od kul wojska rosyjskiego.
- 28 lutego** – pod wpływem wydarzeń związanych z manifestacją grochowską w Warszawie zawiązała się Delegacja Miejska, która wymogła na Michale Górczakowie (namiestnik Królestwa Polskiego) wiele ustępstw. Były to m.in. wycofanie wojsk z Warszawy oraz uroczysty pogrzeb ofiar manifestacji.
- 2 marca** – manifestacyjny pogrzeb 5 ofiar poległych 27 lutego.
- 4 kwietnia** – margrabia Aleksander Wielopolski rozwiązał Delegację Miejską. W jej miejsce utworzono Wydział Obywatelski, a później Tymczasową Radę Manipulacyjną.
- 8 kwietnia** – manifestacja patriotyczna na Placu Zamkowym w Warszawie. Manifestacja została krwawo stłumiona przez wojsko rosyjskie. Zginęło co najmniej 200 osób, 500 zostało rannych.
- 14 października** – władze carskie wobec stale wzrastającej fali manifestacji patriotycznych wprowadziły na terenie Królestwa Polskiego stan wojenny.
- 17 października** – w Warszawie powstał Komitet Miejski (nazywany też Komitetem Ruchu) ugrupowania „Czerwonych”, mający przygotować powstanie. W 1862 roku został on przekształcony w Centralny Komitet Narodowy.
- W nocy z 14 na 15 stycznia 1863 roku** – margrabia Aleksander Wielopolski zarządził przeprowadzenia branki (przymusowego poboru do armii carskiej).

Powstanie

- Noc z 22 na 23 stycznia 1863 roku** – początek powstania - Narodowy Komitet Centralny ogłosił się Tymczasowym Rządem Narodowym i wydał manifest wzywający naród Polski, Litwy i Rusi do walki oraz ogłosił dekret uwłaszczeniowy. Powstańcy zdołali zaatakować tylko ok. 30 garnizonów rosyjskich. Nie udało im się zdobyć Płocka, gdzie miał się ujawnić Tymczasowy Rząd Narodowy.
- 3-7 lutego** – bitwa pod Węgrowem, następnie 7 lutego pod Siemiatyczami – oddziały powstańcze zostały pokonane.
- 17 lutego** – do Królestwa Polskiego przybywa Ludwik Mierosławski, obejmując dyktaturę.

24 lutego – ciężka bitwa gen. Mariana Langiewicza w Małogoszczy, z której powstańcy muszą się wycofać.

11 marca – „biali” przyłączają się do powstania. Marian Langiewicz obejmuje dyktaturę.

18 marca – krwawa bitwa pod Grochowiskami. Oddział Langiewicza odparł atak Rosjan.

19 marca – podczas próby przejścia przez granicę Langiewicz zostaje zatrzymany przez Austriaków. Władze nad powstaniem obejmuje Tymczasowy Rząd Narodowy.

12 kwietnia – władze rosyjskie ogłaszają amnestię dla powstańców, jeśli złożą w określonym czasie broń. W pojedynku ginie Stefan Bobrowski, jeden z najzdolniejszych politycznych przywódców powstania.

15 maja – stracenie w Płocku Zygmunta Padlewskiego, jednego z przywódców powstańczych poprzez rozstrzelanie.

27 czerwca – Egzekucja Zygmunta Sierakowskiego w Wilnie.

8 sierpnia – bitwa pod Żyrzynem oddziału gen. Michała Heydenricha. Rosyjski konwój eksportujący transport pieniędzy – pokonany.

17 października – Romuald Traugutt obejmuje władzę dyktatorską nad powstaniem.

15 grudnia – rozkaz o reorganizacji powstańczych sił zbrojnych.

1864

2 marca – Aleksander II ogłasza ukazem uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim.

11 kwietnia – aresztowanie dyktatora Romualda Traugutta.

5 sierpnia – egzekucja Traugutta i czterech jego współpracowników na stokach Cytadeli Warszawskiej.

Bibliografia:

1. *Historia Polski : kalendarium dziejów. [T. 2], 1655 – 1887*, red. Andrzej Nowak et al. Kraków : Marketing Room Poland, 2010.
2. *Dzieje Polski*, red. Jerzy Topolski. Wyd. 2. Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1978.
3. Zgórniak Marian, *Polska w czasach walk o niepodległość (1815-1864)*, Kraków : "Fogra", 2001.
4. *Kalendarium Powstania Styczniowego* [online]. Dzieje.pl Portal historyczny [dostęp online: 04.02.2023]. Dostępny w Internecie:
<https://dzieje.pl/aktualnosci/kalendarium-powstania-styczniowego>.